

BISERIC'A SI SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Èse o data in septemana: Duminéc'a.

Pretulu abonamentului:	
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . .	5 fl.—cr.
" " " " " " " " " " " " " "	2 „ 50 „
Pentru Romani'a si straietate pe anu	7 „ — „
" " " " " " " " " " " " " "	3 „ 50 „

Pretulu insertiunilor:	
Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150 cuvinte	3 fl. pana la 200 cuvinte
	4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.

Coréspondintiele se se adreseze Redactiunii dela „BISERIC'A SI SCOL'A“ in Aradu, la institutulu pedagogic-teologicu, era banii la secretariatulu consisteniiului romanu ortodoxu din Aradu.

Reportulu dintre inteligenti si poporu.

Afabilitatea si ospitalitatea poporului nostru facia de streini este atât de cunoscuta, încât a devenitu proverbiala. Dar se te miri, acestu poporu atât de curtenitoriu facia de altii lu-vedi din nenorocire in multe parti purtandu-se cu unu feliu de recéla facia de ómenii cei mai de aprópe ai sei, facia de inteligentii nostri. Faptulu, de care vorbimu, este fórté remarcabilu. Elu ne spune, că este ce este, de nu esista intre noi acea legatura puternica çarea ne ar puté aperá de multe rele, de cari suferimu astadi.

Nu incape nici câta indoiéla, in poporulu nostru s'a ereditu inca din timpii de trista aducere amînte unu feliu de recéla facia de totu ce numesce elu domnu. Dar de siguru nu este numai acést'a caus'a. Langa ea s'a mai adaosu o impregiurare fórté insemnata in timpulul din urma. Ne aducemu bine aminte, că odinióra indemná unu preotu zelosu poporeniului sei, se contribuésca fiecare cu ce pôte, si se infintieze unu fondu scolasticu. Dupace vorbi preotulu, luà cuventulu unu omu din poporu, si dise urmatórele: „Bine, parinte, tóte suntu bune, câte ni le spui, dar pana cand tot asia! Totu noi si éراسi noi, totu se damu, dar de unde se mai luámu si noi, cá se potemu acoperi tóte?“

Aceste cuvinte esite din gur'a unui omu de rendu esprima de buna séma fórté multu. Ele ne spunu, se fimu cu mai multa bagare de séma in mersulu nostru; pentruca cum amu mersu, si cum mergemu, nu mergemu pré bine. Dela re'ntrarea nóstra in constitutiune mai cu séma amu rékursu de atâtea ori la denariulu celu si altcum atât de insarcinatu alu poporului; dar folósele, ce s'au revarsatu asupra lui din activitatea nóstra de pana acuma sunt atât de putiene, încât abia se baga in séma. Poporulu judeca tóte dupa resultatulu, ér vr'unu sporiu mare n'a vediatu in ur-

m'a contribuiriloru sale mai alesu in ceea ce privesce ridicarea capacitatii lui de a contribuí. Elu s'a dedatu in multe parti, daca este vorb'a, se spunemu adeverulu, a vedé pre inteligentii sei interesandu-se de elu numai cam atunci, cand este invitatulu se-si dea denariulu seu pentru sustinerea cutarui officiantu, séu cutarei institutiuni. De aci incolo nu mai vede nici o schimbare, lucrurile mergu totu cá mai inainte: ne vedemu fiacare de ale nóstre. Astfelu pe dreptu séu pe nedreptu poporulu privesce in inteligentii sei o clasa de ómeni, pe cari elu este detoriu, se-i sustiena, dar dela cari, dupa credinti'a lui, nu are mai nici unu folosu. De aci, credemu, că provine acea recéla, ce se vede astadi la poporulu nostru facia de clasele inteligente esite din senulu seu, si facia de acele frumóse institutiuni ale bisericiei nóstre, de cari cu totu dreptulu facemu pendente viitoriulu nostru.

Acést'a staré de lucruri apésa astadi cu multa greutate asupra nóstra. Avemu inse motive de a ne teme, că pôte se devina mane poi-mane nesuportabila. El bine, dar ce este de facutu? Mai nainte de tóte, este neaperatu de trebuintia, cá inteligentii nostri de orice clasa si pusetiune, se ne deprindemu a ne interesá mai multu de poporu si a ne insufletí in o mesura mai mare, decât pana acum pentru binele si progresulu lui, ér acestu interesu si acést'a insufletire se ne fia idolulu conducetoriu in tóte actiunile nóstre. Pentru ce? Pentruca valórea si védi'a oricarui'a din noi este pendente in faci'a lunei de starea, in carea se gasesce poporulu. Contribuindu dara la ridicarea poporului contribuimu la ridicarea nóstra. Spre scopulu acést'a trebuie se ne nesuimu cu totii a veni cât mai desu in contactu cu poporulu, a-lu studiá si a-lu cunósce. Facendu acést'a vomu avé ocasiune a vedé lipse-sele si neajunsurile lui, si astfelu a poté prin invetiaturile nóstre a-lu desbará de scaderile, séu

chiar vitiele, cari lu conducu in starea cea misera, in carea se gasésce astadi.

Daca inteliginti'a noastră nu valoréza astadi din nefericire in ochii lumii atât, cât merita, apoi de buna séma caus'a este, că suntem antestatorii unui poporu amaritu si seracu. Va se dica, daca voimu, se ne ridicamu pe noi in ochii lumii, se cautamu se intarimu *fundamentulu*, pe care sustamu si pe carele numai ne potemu inaltia, ér acestu fundamentu este poporulu. Sórtea noastră a tuturoru este stensu legata de sórtea poporului, pe care lu-conducemu. De va fi starea lui buna, atunci buna va fi si sórtea noastră, ér de va fi rea, amare ne voru fi si nóue dilele nóstre.

Cu chipulu acest'a lu-vomu face se intieléga, ca noi i-suntemu adeverati binefacetori, noi lu-ajutam, cà sé-se inaltie in bunastare, si asia si elu la timpul seu va poté prestá cu mai mare usiurintia si chiar cu plăcere sarcinile, cari ne vedemu necessitati a-i le impune; dar mai multu vomu poté restabilí intre noi legatur'a aceea stensa, ce trebuie se existe intre toti factorii unui poporu, ce pórtá pe drapelulu seu: cultur'a si progresulu.

Se damu dara cu totiū poporului nostru, fiacare in cerculu seu de activitate, aceea ce potemu, si aceea, ce-i trebuie, si atunci se fimu siguri; cà poporulu nostru nu ne va remané datoriu, Elu inca va voi si ne va poté dá tributulu seu, acelu tribut, carele este uniculu isvoru de vehitu necesariu pêntru progresulu nostru in tóte directiunile.

„Compendiu de geografia universală“

prelucratu in usulu scóleloru medie si a preparandieloru, de Teodoru Ceontea, professoru preparandialu, Aradu 1880. Cu tipariuku diecesanu.

Déca aruncamu o privire asupra literaturéi didactice, trebuie se recunóscemu, cà progresulu facutu pana acuma este inca fórté neinsemnatu. Manuale pentru scólele poporale mai avem, si am poté dice, cà mai mare parte sunt bunisióre; dar nici aceste nu ducu la scopu, daca invetiatoriulu nu posiede in mesura mai mare si in modu temeinicu cunoscintiele depuse in cártile elementare. Invetiatoriulu acel'a nu se fericesce pe tere-nulu atât de frumosu alu educatiunei si instructiunei, carele crede a esplicá eleviloru sei diferitele obiecte de invetiamentu pregatindu-se insusi numai din manualele menite pentru báiatu, Aceste numai atunci voru prodice mai multu sporiu, daca avemu manuale bune pentru institutelu preparandiali. Dar asemenea manuale ne cam lipsescu, in privinti'a lor suntemu mai seraci.

Scopulu acestoru síre nu este de a scrutá caus'a acesteia; voimu numai se facemu cunoscutu cetitoriloru acestei foi unu opu nou intitulatu: „*Compendiu de geografia universală*“, de professorulu preparandialu din Aradu, Dlu Teodoru Ceontea.

„Intre tóte obiectele reale geografi'a este cea mai importanta,“ — dice Curtman. Si ast'a intr'adeveru este asia, càci cu geografi'a in mana omulu calatoresce preste totu covorulu pamentulu fara ca se-si parasésca patri'a sa; invétia a cunósce diferite tieri si popóre, datine si moravuri; stadiel de cultura — reoglundate in acést'a carté ce cuprinde intrég'a lume esterna — servescu de icóna viua si indreptariu bunu pentru celu ce adóra cultur'a si se lupta pentru ea. Pe scurtu geografi'a face din omu unu adeveratu Ulyses, carele trece munti si vâi si strabate pana la oceanuri, se aventa dela unu polu pana la celalaltu, si pretotindenea prémăresce armoni'a naturei — oper'a divina.

De cand marele geografu C. Ritter a tienutu prelegerile sale publice innaltiandu geografi'a la adeverat'a ei valóre sciintifica, si a introdusu unu metodu rationalu, de atunci manualele geografice nu suntu mai multu nisce simple notitie topografice, fara sucu, fara viétia. Ele trebuie se intrunésca conditiunea cardinala espusa fórté bine si corectu de autorulu opului, de care este vorba. „In geografia trebuie se cuprendemu intregu ciclulu creatiunei, deci si pre omu, càci densulu ambina tienuturi intregi prin comerciulu, pusetiunea sociala etc. Omulu face tieriloru margini, edifica cetati . . . , impreuna riuri, le conduce cum voiesce, elu unesce si despastiesce, edifica si ruinéza, streforma, produce si reinoiesce, apoi ce e mai caracteristicu! pre omulu aflamu pre intréga faci'a pamentulu, deci in diferite stadiel fizice si morali. Pretotindenea e in conflictu cu caus'a si efectulu . . . ; asia dara geografi'a trebuie se-lu trateze dupa corpu, caracteru, moravuri si datine, adeca dupa tóte insusirile sale fizice, morali si intelectuali.“

Se intielege, cà observarea aceste conditiuni delatura metodelu nerationalu, mechanicu de odinioára, si geografi'a devine unu studiu necesariu atât pentru cultur'a materiala cât si pentru cea formala in deosebi.

Premitiendu aceste se trecemu la „Geografi'a“ dlui prof. Ceontea.

Se ne oprimu mai antaiu la impartirea opului. Dupa unele notiuni generali se tratéza pamentulu ca unu intregu, privitu : a) ca corpu lumescu, (geografi'a matematica) b) ca organismu, (geogr. fizicala) si c) ca locuinti'a omului (geografi'a politica.) Aici se însira la primulu locu Europa in frunte cu patri'a noastră Austro-Ungari'a, uriméza

celelalte staturi din Europa, apoi tractarea celorlalte părți ale lumii. Vedem, că autorul a purcesu *analitic*, precum e și mai recomandabil în școlile medii și preparandii, căci astfel elevii nu numai că organizează și explică cele învățate, ci totodată dezvoltă mai multă spontaneitate față de celelalte obiecte.

a) Problemele din geografie și matematică sunt tratate cât mai clar și precis și ne putem numai bucura, că autorul a pus deosebită pondă pe raportul dintre pământ și soare, carele formează pentru școala capitlului cel mai important din întreaga geografie și matematică. Elementele de cronologie vîrte în această parte servesc de îndreptar bun mai vertos pentru teologi și preoți.

b) Partea fizică ne reprezintă pământul ca un *organism*, precum și trebuie să fie. Aici învățăm a cunoaște diferitele fenomene, frumsetile pământului, mișcările oceanurilor și ale mărilor, cari toate ne convingu despre existența lui Dumnezeu. Imperatiile botanice și zoologice de prin diferite zone, ne arată până la evidență, că ori unde ne aruncăm privirea pretotdeauna găsim mișcare, pretotdeauna ni se ivește pământul ca organism activ, plin de viață și farmec. Despre această parte putem să spunem că „ne conduce în grădina cea minunată a naturii.“

c) Partea politică ne dă o imagine fidelă despre toate părțile lumii. În Europa patriea noastră ocupă locul de frunte și e tratată cât se poate pe larg conformu recerșirilor metodice. Aici cu geografie merge mână în mână și partea istorică. Ne-am bucurat vedîndu că autorul a înălțat și locurile natale ale celor mai renumiți barbati ai nostri trecuți din viață, totodată și locurile unor evenimente epochale, ce taia în istoria națională. Nu putem să nu înțelegem cu vederea o neînsemnată dorință a noastră în privința părții din urmă. Ni-ar fi plăcut foarte, dacă autorul ar fi marcat orășelele mai de frunte, și le-ar fi numerisat, căci astfel școlariul e de o parte mai atent, era de alta parte și se obișnuiește muncă mai vertosă la repetiția celor învățate. Și astfel o aflăm cu cale cu atât mai tare, cu cât școlariul nu are registrul general. Credem însă, că la editiunea a doua nici aceste momente nu vor lipsi.

Forțe bine a făcut autorul, că adresându-se către corpul didactic, a îndreptat momentele principale ale metodei geografice.

Noi putem numai gratula din inimă autorului, pentru că a înălțat literatură didactică cu unu opus demn de tota recunoștință, și lucrăm să recomandăm învățătorilor nostri în deosebită atenție.

Dr. Lazaru Petroviciu.

Pitagora și principiile lui pedagogice. *)

Datele remase despre Pitagora ne spun, că elu s-a născut în Samos la anul 580 înainte de Christos. Elu a avut de învățat mai întâi pe Hermadomă din Samos, carele lăsa în muzică și în cetirea poezilor, era mai târziu pe Tales, Anaximander și pe Pherechide, carele îl inspiră direcțiunea religioasă. Manat de dorul de știință călătorii Pitagora în anul 22 alu etății sale în Egipt, ca să se obișnuiească cultura preoților de acolo. În Egipt petrecu până în anul 44 alu vieții sale. Aci studiă cu multă profunzime toate științele preoților egipteni și anume: teologia, jurisprudența, astronomia și matematica. Din Egipt merge la Babilon, era după aceea se întorse în patria. Neaflându înse aici teren pentru validarea principiilor sale, merge în Italia inferioară, și fundă în orașul Croton o școală.

Cu ajutorul cunoștințelor sale și prin esteriorul său cel frumos și impunător Pitagora și câștigă iute partizani și aderenți. În Croton și reîncepe activitatea prin aceea, că adună tinerimea în giurul său, și îi vorbește mai întâi despre valoarea și superioritatea trecutului față de prezente, cât și despre meritele omilor în etate față de tineri, cu scopul că prin această se desvôle în ascultatori stimă și respectul cel detorescu părinților și preste totu beștrănilor. După aceea îndemnă pe tineri a-și implini detorșirile împreunate cu viața. Elu le dă, se se porțe față de amici astfel, că se nu le pota deveni nici odată inimi, era față de inimi într'unu mod și cu o manieră, prin care se și-și facea cât mai curend amici. Față de beștrani se se porțe ca și față de amici, era față de ceialți omi din lume se se porțe că și față de nesce frați. În fine îndemnă pe tinerime a îngriji mai pre sus de toate de dezvoltarea spiritului. Este o mare contradicție, dicea elu, se privești știința de lucrul cel mai mare în lume, dar se nu-ți ieși ostentia și timpul, că se o înveți. Dezvoltarea corpului se mena cu amicitia unor omi, cari ne parasescu îndată ce nu mai au interes de noi, în timpul ce dezvoltarea spiritului este ca și amiculu adevărat, carele ne remane credincios până la mörte; ba mai mult, prin unu spirit dezvoltat putem să lasăm în urmă noastră și după mörte unu renume bun. Știința singura o putem învăța dela alții, fără că ei se pierda ceva prin această. Cultura spiritului face pe om superior în toate afacerile publice, lu-face domnu și steapanu preste totu ce există în lume.

Aceste cuvinte ale lui Pitagora însușite

*) După Schmidt.

förte multu tenerimea spre virtute si ştiinţia, ér capeteniele orasiului lu-invitaru cá se vorbésca ce mai are de vorbitu catra toti cetatienii. Elu urmá acestei invitári si vorbindu cetatieniloru le dise cá posesiunea si puterea de statu se bazeza pe dreptatea intru administrarea acestui bunu concediutu nóue, ér acésta dreptate este protegiata de puterile, cari sustienu universulu, si se respatesce dupa mórte. Vorbindu de detorintiele barbatiloru in familia i-animá pentru amórea facia de femei si facia de copii. Tient'a barbatului se fia totdeun'a îndreptata intr'acolo, cá se fia iubitú si stimatu de femei'a si pruncii sei.

Pitagor'a vorbi apoi si femeiloru in templulu dieitiei Her'a. Cuventarea sa catra femei si-o incepú prin aceea, cá mai antaiu laudá pietatea femeiloru, ér dupa aceea le indemná a-si iubi si stimá barbatii mai multu decât pe parinti. Le indemná a nu contradice barbatiloru, ci a le cedá; cea mai frumósa virtute a unei femei este supunerea si blandetiele. In blandetie consiste puterea femeii. Femei'a sè-se pórté cu cea mai mare pietate, si prin pietatea ei se inspire casei intregi tendenti'a de a-si indepliní conscientiosu detorintiele. Invitatu fiindu vorbi Pitagor'a si catra prunci in templulu lui Apollo. Prunciloru le dise, se invetie a se portá de mici cu tóta cuviinti'a, se iubésea si onoreze pe betrani, si se urmeze esemplului loru. Cu cât iubese mai multu unu pruncu pe parintii sei, cu atât este mai placutu inaintea lui Ddieu, si cu atât potu sperá mai multu, cá Ddieu va audí rogatiunile loru, si le va impliní cererile.

Prin aceste cuventari si-cascigá Pitagor'a unu renume mare in Croton si giuru. Scóla lui nu o cercetau numai teneri, ci si barbati inaintati in etate si chiar de positiuni inalte, principii si regenti. Astfeliu inca dela inceputu scol'a lui se impartí in dóue despartieminte, si anume: in despartimentulu, in carele erau tenerii, elevii sei, numiti matematici si fisici, si in despartimentulu barbatiloru, caror'a le propunea principiele morali si doctrin'a despre viéti'a sufletului dupa mórte.

Pitagor'a tienea prelegerile sale intr'o casa zidita anume spre scopulu acest'a. Edificiulu ér astfeliu intoemitu, incát intrensulu locuiau toti scolarii sei. Spesele intretinerii se acoperiau din tacsele, cari le depunea fiacare elevu la intrarea sa in acestu institutu, si cari se administrau de unulu dintre elevi alesu anume spre scopulu acest'a. Prin acést'a voiá Pitagor'a se descepte in elevi sentiulu de a lucrá unii pentru altii, si sentiulu de egalitate si infrantire conform principiului seu: amicii trebuiescu se aiba tóte in comunu.

La primirea in scóla érá Pitagor'a förte scrupulosu. Mai nainte de a primí pe cineva in institutu lu-supunea unei stricte cercetári. Cu deosebire intrebá dupa modulu vietii de mai nainte. Pe langa acést'a supunea pe toti acei'a, cari voiau se intre in scól'a lui la unu esamenu, la care i-admitea numai dupa unu timpu de proba, carele tienea 5 ani. Daca cineva potea prestá acésta proba, cá Pitagor'a se fia multiemitu atunci se primiá intre scolarii lui.

Instructiunea o incepea Pitagor'a prin aceea, cá dedea eleviloru sei unele principii scurte, se le invetie de rostu, purcediendu din principiulu, cá omulu scie numai atât cât tiene minte. Aceste sentintie constau parte din intrebari si respunsuri parte erau sentintie scurte, in cari se exprimau principie insemnate. precumu: „Ce este mai frumosu? Armoni'a.“ „Ce este mai puternicu? Intelligenti'a.“ „Ce este mai bunu? Fericirea.“ „Inceputulu este jumetate din intregu.“ „Sunetulu metalului este glasulu unui spiritu in chisu.“ „Marea este o lacrema.“ „Nu dá cu usiurintia drepturile din mana.“ Cele mai multe sentintie se referiau la Ddieu, si la modulu, cum se traiésea omulu, ca viéti'a lui se-fia unu cultu continuu alu lui Ddieu, precum: „Este unu lucrú absurdu a asceptá binele de aiurea si nu dela diei; daca este unu Ddieu, si acést'a este Domnulu Universului, atunci urméza de sene, cá omulu numai dela acést'a se céra, si se ascepte binele.“ „Omulu trebuie sé-se însóre, si se créscá prunci, ca dieitatea se aiba adoratori si servitori.“ „Urméza lui Ddieu.“ „Nimenea nu este liberu, carele nu scie sé-se predomnéscá in ori ce privintia.“ „Se nu ajuti nimenui cá sé-si iea sarcin'a de pe umeri, cá se nu fi caus'a la imputienarea osteneleloru omului,“ si altele. Vieti'a eleviloru lui Pitagor'a érá normata prin legi pana in cele mai mici detaiuri. Elevii trebuiau se traiésea cu cea mai mare dieta, cá se-si póta sustiené sanatatea corpului si vioitiunea spiritului. Pitagor'a tienea se deprinda pe elevii sei se invinga tóte contrastele internului loru si astfeliu se produca in sufletulu loru deplina armonia.

Idei'a fundamentala in educatiunea lui Pitagor'a érá, cá se deprinda pre elevi cu unu modu de cugetare bine definitu, strictu si moralu prin invetiarea adeveruriloru staverite de esperienti'a trecutului. Astfeliu educatiunea morala este mai pre sus de educatiunea intelectuala. Acésta educatiune morala avea unu caracteru curatu religiosu. Principiele lui Pitagor'a erau nisce dogme si percepte religióse menite a regulá viéti'a omului dela nascere pana la mórte. Pitagor'a creá o scóla, in carea dominá pietatea, stricteti'a moraliloru, moderatiunea, barbatia, ascultarea facia de superioritate si lege, fidelitatea si tóte virtu-

tile. Elu voi se reformeze întréga viéti'a morala prin religiune. Elu tientea ca prin invetiare si practicare continua se intiparésca pentru totdeauna eleviloru sei principiele sale religióse morali. Acest'a este fundamentulu, pe carele se baséza întréga educatiunea lui Pitagor'a.

Pre langa caracterulu religiosu alu educatiunei punea Pitagor'a mare pretiu pe musica. Idealulu educatiunei este dupa elu, cá omulu se cunósca tóte lucrurile dupa fiint'i'a si natur'a lor, si astfeliu se-si intocmésca viéti'a. In acést'a ajuta pe omu music'a, pentruca ea produce armonia in sufletu. Pitagor'a purcedea din principiulu, cá prin musica se potu predomni patimele, si prin melodii acomodate se potu schimbá sentimintele omului, si astfeliu music'a este in stare a curá bólele spiritului si a restabilí sanatatea corpului.

Intre sciintie ocupá loculu primu matematic'a, dupa acést'a gramatic'a si principie de logica.

Dupa ce seversiau elevii cursulu elementaru se initiau in misteriele relegiunii, in jertfe, li-se dedea unu cursu superioru de matematica, musica si sciintiele naturali.

Interesante suntu doctrinele lui Pitagor'a despre omu si missiunea lui. Omulu, invatiá elu, se nasce neperfectu si aplecatu spre mandria; inse prin o educatiune nentrupta in decursulu vietii întregi trebuie sè-se emancipeze de gresielele inascute, si sè-se inaltie la curatien'i'a sufletului si a inimei. La acést'a lu-conducu deprinderea inca de timpuriu a se retiené si predomni in mancare, beutura, si preste totu predomnirea in tóte, precum si indreptarea reciproca prin bunavointia si amicitia si prin cultura. Missiunea omului pre pamentu este a-si cascigá o adeverata sciintia, sciint'i'a despre acele obiecte, care dupa natur'a lor suntu eterne si nestremutavere. Intieptiunea nu are altu scopu, decât cá prin invetiaturile ei se-lu faca pe omu capace a se emancipá de pofte si sensualitate, cá astfeliu se-lu conduca la Ddiu, si se-lu faca demnu de elu.

Dóuedieci de ani a traitu Pitagor'a cu ai sei in Croton o viétia fericita, casoigandu-si mare renume in tóte partile. Din scól'a lui au esitu multi ómeni insemnati, ér elu avea o mare autoritate. Cu tóte acestea separatismulu scólei sale si cu deosebire impregiurarea, cá in scól'a lui erau mai cu séma dintre aristocrati si ómeni avuti lu-facura neplacutu masei cei mari a poporului. Astfeliu cu ocaziunea unei rescóle a poporului fu esilatu, merse la Metapontu, unde muri in anulu 99 alu vietii, dupa unii scriitori in templulu museloru, dupa altii de superare, dupace mai nainte a fostu scapatu din flacarile casei, in carea si-cautase scapare, si carei'a poporului i-deduse focu.

Pitagor'a a fostu fara indoieála mare pedagogu. Elu a cuprinsu mai antaiu ideii'a educatiunei. Educatiunea o basá pe relegiune, si de scopu alu educatiunei priviá producerea armoniei in omu, astfeliu, cá in tóte imprejurarile, se fia consciu de cele eterne si vointi'a sa se-si o indrepteze conform idealeloru eterne.

Momentele principali ale invetiamentului sunt la Pitagor'a: memori'a, agerimea mintii, si desvoltarea sentiului de a scrutá insusi, si a placerii spre studiu. Elu pretindea dela scolari tacere si ocolirea oricaroru meditari subiective, ér dela invetiatori pretindea se fia scurti in predarea invetiamentului. In educatiunea morala sunt factorii principali rusinea si deprinderea. In disciplina scolaria pretindea blandetia si afabilitate, ér in admonitiuni sé-se arete strictetia impreunata cu bunavointia. La primirea in scól'a sa elu impartia si instrua pe elevi dupa capacitate. Invetiatoriulu este urzitoriulu adeveratei vietii si alu cugetarii in omu. De aceea pretindea elu dela invetiatori se nu privésca instructiunea de medilocu de a-si cascigá bani. Din portarea invetiatoriului se nu se véda nimicu altu ceva, decât tendint'i'a dupa virtute si intieptiune. Pe parinti i-privesce Pitagor'a de crescetorii naturali ai copiiloru. Ei trebuie se aiba totdeuna in vedere acésta chiamare sublima.

Pe calea acést'a voiá elu se produca armonia intre ómeni, precum esista armonia si in lumea morala, si anume armonia intre corpu si spiritulu, armonia in cugetare, sentimentu si voia, armonia intre parinti si copii, intre invetiatori si prunci, armonia intre ómeni prin iubirea si amicitia, armonia in fine intre ómeni si diei. Ori cât a fost Pitagor'a de departe de acestu idealu, si ori cât se vedu in faptele lui scaderile timpului, totusi elu a fost celu dantaiu, care a esprimatu in teoria, si s'a incercatu, se validiteze idealulu educatiunei.

Brasiovu 17/29 fauru 1880.

Domnule redactoru!

Ve rogu, binevoiti a inserá in jurnalulu, ce aveti onóre a-lu redige, urmatórele observatiuni dela unu amicu alu scólei si in specia alu invetiamentulu elementaru. Este in adeveru unu semnu fórte imbucuratori, cá in fine si invetiatorii nostri au inceputu a tiené contu de progresulu, ce face invetiamentulu primaru in statele cele mari civilisate, si au inceputu a aplicá si in scólele nóstre elementare metódele, cari s'au doveditu prin practica mai bune si mai rationale. — Tocmai acumu mi-a venitu in mana si partea a don'a din „Aritmetic'a“ braviloru nostri invetiatori Dometiu Dogariu si Ion-Dariu, si am observatu cu cea mai via satisfactiune, cá numitii invetiatori au tienutu contu strictu de principiulu instructiunii intuitive, care dupa principiile mai nóue pedagogice

forméza partea fundamentală a invetiamentului elementar, că au observatu cu tóta îngrijirea gradulu de desvoltare intelectuală alu elevilor si in fine că au acomodat exemplele dupa impregiurările sociale si economice ale poporului nostru. — Scurtu, nu am destule cuvinte, prin cari se recomandă invetiatorilor nostri acestu manualu eminentu.

Consistoriele nóstre scolare inca aru trebui s'e-se ocupe mai cu din adinsulu de instructiunea elementara, carea este bas'a societatii, — se incorageze si se spriginésca cu premii si prin recomandatiuni, pe cei ce si-aducu tributulu seu pe altarulu instructiunii publice. —

Primiti, domnule redactoru, incredintarea deosebitei mele stime si consideratiuni, ce ve pastrezu.

Dr. Vasile Glodariu.
profesoru gimnasialu.

D i v e r s e.

* **Societatea de lectura a adultilor romani** din comun'a Semlacu a tienutu in sér'a de 14/26 februaru o siedintia publica cu urmatóri'a programa: 1) Cuventu de deschidere de presiedintele societatii *Demetriu Ganea*, preotu; 2) „Mersulu“ nationalu esecutatu de corulu adultiloru; 3) „Catra poporulu romanu,“ poesia declamata de *Gregoriu Rossiu*, invetiatoriu la clas'a a dóu'a; 4) „Arcasiulu“ esecutatu de corulu vocalu; 5) „Sergentulu,“ poesia de V. Alesandri, declamata de *Petru Gulesiu*, economu; 6) „Marsiulu Plevnei,“ esecutatu de corulu vocalu; 7) „Mosiu Martin,“ poesia de I. Grozescu, declamata de *Lazar Ionescu*, invetiatoriu la clas'a prima; 8) „Romanasiulu,“ esecutatu de *Georgiu Calusieru*, economu; 9) „Adio la o copila,“ poesia esecutata de corulu vocalu; 10) „Cojoculu blestematu“ poesia de *Petru Dulfu*, declamata de *Ioanu Rossiu*, economu; 11) „Mominte dulci,“ esecutatu de corulu vocalu; 12) Cuventu de inchidere, de presiedintele societatii, parintele *Demetriu Ganea*. Acésta Siedintia a fost prim'a incercare pe terenulu acest'a, de cand esista comun'a Semlacu; dar cu atát a fost mai mare surprinderea pentru toti cei de facia, cari s'au potutu convinge, că poporulu nostru este capace acolo, unde inteligentii traiescu in buna armonia a face lucruri frumóse, si a aretá progrese. Lauda societatii, lauda initiatoriloru si membriloru ei! Dupa finirea concertulu a urmatu o petrecere de dantiu, carea a tienutu pana diminétia, cand ne despartiramu unii de altii pe depliu multiemiti cu cele ce le amu auditu si vediatu. Semlacu in 16 februaru 1880. Una martoru ocularu.

* **DI. Titu Maiorescu** a tienutu Dominac'a trecuta prelegerea psihologica anunciata asupra „*intielesului cuvintelor*.“ „Romania libera“ luandu notitia despre acésta prelegere scrie urmatórele: „Sal'a Ate-neului presentá ieri aspectulu unei adeverate serbatori intelectuale. Daca acea sala ar fi fost de trei ori mai spatiósa cum este: totu ar fi remasu auditor, care ar fi fost silitu s'e-se priveze de distins'a placere si de inalt'a multiemire sufletésca, de a ascultá luminós'a si elocint'a lectiune a dlui Titu Maiorescu asupra importantulu subiectu: „*intielesulu cuvintelor*.“

* **Tunelulu dela St. Gotthard.** Evenementulu celu mai insemnatu alu dileloru din urma este scirea, că opulu celu mare, in carele se privesce unu adevratu triumfu alu spiritulu omenescu, s'a realizatu.

In diu'a de 29 februaru nou s'au intalnitú sapaturile de ambele parti si astfelu opulu celu mare inceputu in Septemvrie 1872 de *Faure*, la careá au lucratu de atunci încóce câte 3000 de lucratori la di este aprópe terminatu. Conducetoriulu acestei interprinderi insemnate a muritu inse dupa o munca de siepte ani, fara a-si fi potutu vedé oper'a terminata.

* **Chirotonire.** Dilele din urma s'a chirotonitu de preotu teologulu absolutu *Georgiu Michutia* pentru parochi'a *Prevaleni*, protopresviteratulu Halmagiului.

* **Consemnarea contribuiviloru pe sém'a alumneului din Aradu in 1879:** 1. Belintiu 1 fl. 67 cr. 2. Ictaru 40 cr. 3. Siusianovetiu 50 cr. 4. Hassiasiu 31 cr. 5. Babsia 90 cr. 6. Tergoviste 67 cr. 7. Ohabaforgaciu 2 fl. 35 cr. 8. Ficataru 50 cr. 9. Balintiu 30 cr., la olalta 7 fl. 60 cr., adeca siepte floreni si 60 cr. v. a. — Belintiu 17 Fauru 1880. *Georgiu Cratiunescu* m. p. protopresb.

* **Primulu Balu,** Polka mazurka, de dr'a Ersili'a Nicóra a esitu de sub tipariu, si se afla de vendiare de o cam data la autórea in Aradu. Felicitamú pre tener'a domnióra pentru succesulu obtienutu. Pies'a este bine lucrata si chiar judecat'a unui specialistu in musica, a dlui Directoru *J. Vasilescu* dela fói'a musicala „Lir'a romana“ din Bucuresti o constata din destulu acést'a, dupa cum suntem informati. Este de siguru o fapta laudabila si démna de imitatu ca cei ce posedu art'a si talentu pentru musica se dea la lumina ariele nationali ale poporulu, in cari sunt depuse insemnate tesauere. Meritul celu mai mare alu piesei este tocma caracterulu nationalu datu de autórea.

* **Diet'a Ungariei** s'a ocupatu septeman'a trecuta cu discussiunea generala asupra bugetulu pe anulu 1880. Discussiunea pana in momentul, cand scriemu aceste inca nu este incheiata.

* **Lir'a romana** Nru 10, foi'a musicala, ce apare in Bucuresci sub directiunea dlui Vasilescu contine: Biografi'a primei cantaretie Elen'a Teodoringi cu portretulu, si o poesia dedicata ei; Musica nationala la Romani de G. Missail; Lasati-me se cantu, romantia, poesia de Matild'a Cugler, musica de Gavriil Musicescu; Subiectulu operei Evreic'a; si sfaturi juninei musicale de Robert Schuman.

* **Camer'a Romaniei** a votatu in diu'a de 19 februaru vechiu unu adasú la pensiunea dlui *A. T. Laurianu* pentru insemnate serviciu aduse tierii. Totu in acea di a votatu si proiectulu de lege, prin care se opresce joculu de loteria in Romania'a.

* **La Rheims** s'a arestatu unu oficeru prúsianu in momentul cand ridicá unu planu. „La Patrie“ luandu notitia de casulu acest'a scrie urmatórele: „Oficerulu a fost prinsu in momentul, cand voiá se fotografeze intariturele fortaretii. Sentinel'a fortulu Bossu l'a observatu, si a gasitu la densulu unu aparafu fotograficu si mai multe pose de diferite positiuni din giuru. Elu a fostu arestatu, dar nu voiesce a si — spune nici numele, necumu se dea vr'o alta informatiune.

* **Nihilistulu Hartman.** De mai multe dile este arestatu in Paris unu individu cu acestu nume, carele a luat parte la atentatulu dela Moscú'a indreptatu contra tiarulu. Guvernulu rusu cere dela republic'a franceza, se-i estradea pe acestu atentatoru, dar opiniunea publica si barbati insemnati ca Victor Hugo s'au si adresatu catra guvernulu contra

estradarii. Representantul Rusiei, contele Orloff a pasit în cauza cu o atitudine plină de taria pentru estradare. Într-o conferința avută cu primul-ministrul Freycinet, precum cetim în „Alegetoriul,” ambasadorul rusi i-spuse acestuia, că dorindu a nu turbura bunele relații dintre Franța și Rusia l'a făcut să se nu dica nimic, desi exista sute de nihilisti refugiați în Franța, dar fiind vorba de un individ de o criminalitate atât de grozavă, nu mai poate tăce. Elu nu știe ce aru răspunde cabinetul rusu la refuzarea estradarei din partea celui francez; elu personalu, nu va mai rămâne înse acreditat pe lângă unu cabinetu, carele ar sprigini pe atentatorul vietii imperatorului seu.

* **Imperatés'a Eugeni'a**, veduv'a lui Napoleon III plăcea în vinerea patimilor în țiera Zulilor, că se vedea locul unde au cădutu fiul seu. Regin'a Victori'a și fiic'a sa Beatrice i-au și făcutu vizit'a de adio.

* **DI. Dimitrie Sturza** și-a datu dimisiunea din postul seu de ministru de finanțe alu României. Cu internul ministeriului finanțelor este însă cinat prezedintele consiliului, dl. I. C. Brateanu.

* **Jubileul Tiarului.** În ziua de 2 Martie s'a serbat în Petersburg jubileul de 25 de ani dela suirea pe tronul a tiarului, dar o serbare în cele mai grele împreginări, în cele mai triste zile din viața Soveranului tuturor Rusilor. La 10 ore dimineața imperatorul a apărut în balconul palatului, unde a petrecut o jumătate de ora impresurat de aclamațiile entusiastice ale poporului seu. După aceea a primitu corpul diplomaticu, mulțumindu cu această ocaziune fiicarui reprezentant pentru simpatiele exprimate în numele guvernelor ce reprezenta. Pe la 2 ore a esit în trasura deschisă, și a fost aclamat de popor prin strădele, prin cari a trecut. Unele telegrame spun înse că acele aclamații nu veniau dela popor, ci dela multimea cea mare de politiciști cari se adunaseră înaintea palatului Tiarului.

* **În diet'a Germaniei** s'a cerut Luni'a trecută antai'a dată proiectul legii militare. Cu această ocaziune luându cuventul ministrul de război a spus, că în urm'a procedurilor urmate de câteva puteri vecine echilibrul forțelor militare stabilit în 1874 a fost distrus; este dăru necesari astăzi a-lu restabili. În comisiunea dietei promise a dovedi, că sarcinile, ce se impun statului prin noul proiect de lege sunt cele mai mici posibile. Prin noul proiect armata permanentă, pe picioru de pace nu este sporită, decât cu aproape 10,000 de oameni. Mareșalul Moltke declară cu această ocaziune, că toate guvernele voiescu pacea, și că o voru menține, pe cât va fi cu putință: dar pentru acest'a este de lipsă a sprigini propunerile guvernului.

* **Librari'a romana I. C. Tacitu** din Brașiov aduce prin acest'a la cunoștința publică, că a esit de sub presă, și se afla de vânzare: *Aritmetica*, *Esercitiu practice cu numerii dela 1—100* pentru începătorii din *anulu alu doilea de D. Dogariu* și *I. Dariu*. Pretiulu 25 cr. v. a. loco Brașiov. Partea a două cu numerii dela 1—1000 pentru începătorii din *anulu alu treilea*. Pretiulu 25 cr. loco Brașiov.

* **Unu omu cu capulu tare**, dar cu mintea slabă, a făcutu o prinsora, că bându o oca de vinu și o jumătate de rachiu, va potè sparge cu capulu

seu — Asia este de tare — o sută de nuci. Prinsora este primită de aceia, carora li se propune; licuidele și fructele cerute se aduc; ér omulu nostru bându licuidele începe smintit'a-i operațiune. Nucile pe rendu sunt puse la marginea mesei în fața celui ce au făcutu prinsora, și acest'a lovindu-le cu fruntea sparge în adeveru vr'o 40 și mai bine. Fruntea i-se umflase și din pelea plănită și venată sangele tiesinesce, înse omulu nostru merge înainte, Asia până la a 50 a nua, când ne mai potendu resistă dorerilor se opri. Dusu acasă, sora dilei victorie l'a gasit fără de viață. Pe fruntea cadavrului seu era unu cucui colosal și negru, ér camaradii din ajun, venindu se-lu vedea, negresit că s'au potutu convinge, că au minte și mai puțină decât nenorocitul cu capulu tare, și s'au departat cu suflutele încarcate de amară mustrare de conștiință. Scen'a s'a petrecut în București. B. P.

* **Adeveratul omu nobil.** Unu lordu englez, care nu lucrase nimic nici odată în viața sa, dise odată către unu cunoscutu alu seu: „Numai acela este omu nobil, carele nu lucra nimic.” „Dar, răspunde acest'a, dar se vedem! În Anglia lucra barbatulu, femeia, pruncul, calulu, boulu, apă, foculu, numai porculu nu lucra nimic.” „Asia dăru după părerea D-tale numai porculu este adeveratul nobil.”

* **Unu omu de omnia.** La unu avocat se presentă odată unu tineru, rogându-lu se-lu primăscă în servitiu. Avocatulu superat i-dise: cum cutezi se ceri, se te primescu în servitiu, când tu esti unu lotru, pe carele te am apertu pentru furtu de două ori înaintea tribunalului? Se mă ierti dle avocat respunde petentulu, D-ta ai vorbitu în decursulu apărării atâtea lucruri bune și frumoase despre mine, încât eu în urm'a celorlalte dise de D-ta mă credu omulu celu mai de omnia, și speru că ti-am făcutu o bucurie, cându mi-am oferit servitiulu.

* **Dictatur'a în Rusia.** Evenimentele din timpul din urmă și mai cu seama exploziunea din palatul de iernă au îndemnat pe tiarulu a lua măsuri extraordinare pentru susținerea ordinii. Astfelu a introdus dictatur'a militară, făcându dictatoru și domnu preste sora a 80 de milioane de oameni pe generalulu *Loris Melicoff*. De aci înainte înainte lui se voru judecă toate procesele politice din imperiu. Elu are dreptulu a impune ori ce măsuri, ce i-s'ar paré necesare pentru stăpânirea nihilismului. Această dictatură nu a speriatu întru nimic pe nihilisti. Din contra la 3 Martie n'a și încercat unu atentat în contra lui. Asupra-i a slobatit o puscătură unu tineru. Din întâmplare înse nu l'a nimerit. Glontulu a mersu foarte aproape, și a făcutu și o gaură prin manta.

* **Spre orientare** ne simțim datori a face cunoscutu unor domni abonenti, dela cari am primitu unele reclame, prin cari ne ceru unii numeri din foia, că expedițiunea zărilor noastre se întâmplă în tota regulă; dar trebuie se fie aiurea cauz'a, de foia nu ajunge la destinațiunea sa. De aceea i-rugăm se aiba bunățate a îngriji la posta, pentru că adesea ieau foia oameni străini mai cu seama unde comunele sunt abonate. Altcum numerii reclamați i-am trimesu.

* **Unu ovreiu furat.** Mare minune! Audi D-ta se-se găsească oameni, musterii, cari se laconăscă se fure ovrei. Cu toate acestea oricât te ar cuprinde mirarea faptulu s'a întâmplat, éta cum: În Galiti'a

au evreii datin'a, cand mergu la terguni, de inchiriéza mai multi insi unu caru, si apoi se punu in el atâti'a, încât ti-se pare că nici nu potu resuflá, de indesati ce sunt. In dilele trecute erá tocma momentul sê se puna in misicare unu astfeliu de caravanu, cand ce se vedi, alergá spre elu unu ovreiu, de gandiai că-i ese sufletulu. Bietulu omu vrea se mérga si elu la tergu, si se rogá se fia primitu. Dar in caru numai erá locu se puși unu paiu necum unu ovreiu. Inde-retulu carului erá inse acatiata o corfa mare cu capacu. Stepanulu corfii, cuprinsu de mila i-oferi sê-se puna intrens'a, si asia se calatorésca. De siguru costa mai putinu si-cugetá ovreijulu, si buș se arunca in corfa, si trage cupeisiiulu dupa sene. Carulu se pune in misicare si omulu nostru mergea cá leganatu. Dar pe drumu malheuru, le esu doi hoti inainte. Surugiulu da bice cailoru, si hotii vediendu, că corf'a este grea se multiamescu numai cu ea, o taia frumosu fara se observe lumea speriatu din caru. Ajunsi la locul de tergu ovreii observa că lipsesce corf'a. Stepanulu ei alarméza lumea, ér politi'a trimite doi gendarmi se caute binele perdutu. Cale de câteva ore gendarmii intalnescu unu ovreiu cu o coria in spinare. Intrebatu de senatate si-spune istori'a, si dice, că elu s'a treditu, cand cei doi talhari pacaliti i raseru dóue palmi de resuná padurea.

* **Mostenitori pacaliti.** Unu negutietoriu din Paris, maritandu-si cele dóue fete, impartit tóta averea lui in dóue parti egale, sub conditia expresa ca intr'o diua se manance la un'a din ficele lui, in alta diua la cealalta. Asta aranjare nu potú tiené multa vreme cu pace, căci curendu nobile fice se saturara de a hrani pe betranulu loru tata. Acesta plangandu-si sórtea se spovedi la unu pretinu alu seu totu negutietoriu, d. B., cerendu-i sfatulu. Prietenulu dete de pomana nefericitulu betranu 200 napoleoni si 50.000 livre imprumutu pentru o diua. A dóu'a di betranulu poffi la prandiu la elu pe ginerii sei cu nevestele. Prandiulu erá bogatu si vinulu bunu. Cand erau óspetii mai vioi, éta o scrisóre dela amicu betranulu, d. B... in care rogá pe betranu se-lu ajute imprumutandu-lu cu 50.000 livre, căci sosindu terminulu de plata alu unei politie, tocmai n'are bani in cassa. „Bucuros, respunse parintele reu tractatu, chiar daca mi ar cere de dóue ori atâti'a i-asiu dá pe cuventu; lu-cunoscú si stiu câtu e de cinstitu.” Rostindu aceste betranulu se duse in odai'a lui si aduse cele 50.000 livre pe care le dete servitoriulu d-lui B... Inchipuiti-ve uimirea gineriloru si ficeloru sale vediendu că betranulu mai are atâtiá bani. Usioru putemu intielege cât de bine a fostu tractatu de acumu inainte pana la mortea lui parintele imprudentu. Dupa ce muri si-lingean buzele ginerii asteptandu-se la o bogata mostenire. Deschisera cu solemnitate cass'a de bani. Dar care fú deceptiunea loru candu o gasira plina cu pietre, éra pe de asupra se aflá urmatorulu biletu: „Un parinte se nu si-imparta nici odata averea pana ce traesce.” Timp.

CONCURSE.

Pentru ocuparea postului de capelanu clas'a I langa veteranulu parochu Dionisiu Popescu din *Jabaru*, prin acésta se escrie concursu, cu terminu de alegere pe diu'a de *23 Martiu a. c. stil. vechiu.*

Emolumintele suntu: a) 10 jugere de pamentu aratoriu; b) a trei'a parta din platiulu intra si estravianu parochialu; c) a trei'a parte din birulu parochialu dela 200. nre de case, á un'a mesura de cucuru in bómbe; d) totu 1/3 din venitele stolari indatinat.

Recursele ajustate conformu prescriesele Statutulu organicu, si adresate comitetulu parochialu se se tramita parintelui protopopu tractualu Georgiu Cratiunescu in Belincz. p. n. Kiszetó.

Recurentii dupa prealabi'a incunoscintiare a protopopulu se potu presentá ia vr'o Dumineca la biseric'a din locu, spre a-si aretá desteritatea in tipicu, cantari sên cuventari bisericesci.

Laboru, 17 fauru 1880.

Comitetulu parochialu

In contielegere cu mine: **G. Cratiunescu** protop. tractualu.

Pentru deplinirea postulu de capelanu de a III. classa, langa veteranulu parochu gr. or. din *Budintiu*, prin acést'a se escrie concursu, cu terminu de alegere pe diu'a de *16. Martiu a. c. stilulu vechiu.*

Emolumintele suntu: una a trei'a parte din totu venitul si beneficiulu parochiei.

Recursele, instruite conformu prescriesloru Statutulu organicu, si adresate respectivulu Comitetu parochialu gr. or. din *Budintiu*, suntu a se tramite parintelui protopopu tractualu Georgiu Cratiunescu in Belincz per Kiszetó.

Recurentii suntu poffiti a se presentá in vre-o Dumineca la biseric'a gr. or. din locu, spre a-si aretá desteritatea in tipicu si in cantarile bisericesci.

Budintiu, 3. fauru, 1880.

Comitetulu parochialu gr.-or.

In contielegere cu mine: **G. Cratiunescu** m. p. protopopu.

271.
1880.

Dela protopresbiterulu gr. or. din Világos.

Publicare de licitatiune.

Edificarea bisericii din comun'a *Tautiu* de dupa planulu si specificarea aprobata prin Vener. Consistoriu in a. 1879. Nr. 1562 deja fiendu constatata in pretiu de 10,398 fl. 45 cr., pentru indeplinirea aceleia edificari prin acésta se escrie concursu, si anume: 1. Licitatiune se va tiené in comun'a amintita la *9/21 Martiu 1880* in localitatea scólei la 11 óre antemeridiane. 2. Planulu si specificarea ce se afla se póte contemplá in fiecare diua pana la médiadi in cancelari'a protopopésca la subscrisulu in *Siria*. Spre care scopu intreprindietorii de a edificá sunt poffiti la aceea licitatiune cu acelu oblegamentu, ca se depuna pe mésa 10% bani numerati ca *Vadiu*. Se potu inaintá inse la subscrisulu pana la diu'a penultima de licitatiune si oferte sigilate dinpreuna cu *vadiu*.

Siria (Világos) 13/25 Febr. 1880.

Georgiu Vasileviciu
protopopu.